

بسمه تعالی

اندیشه اسلامی (۱)

تهیه:

استاد سید محمود نعمتی

تنظیم:

محمد سازگار

۱. موضوع علم چیست؟

موضوع هر دانشی آن چیزی است که آن دانش از حالات و صفات آن بحث و گفتگو می کند، به عبارت دیگر موضوع هر دانشی محور در آن دانش است و تمام مباحث پیرامون آن می گردد.

۲. مسائل علم چیست؟

آن مباحثی است که آن علم در صدد پاسخگویی آن بر می آید .

۳. مبادی علم چیست؟

مبادی هر علم آن اصول و قواعدی هستند که توسط آنها مسائل برای آن موضوع اثبات می شود.

۴. تعریف علم چیست؟

تعریف، در لغت از ماده عرفان می باشد، تعریف یعنی شناخت مرزهای یک شی به عبارتی دیگری بردن به جغرافیایی یک شی و حدود آن را دانستن

۵. فایده و غرض علم چیست؟

پی بردن به اهداف و فایده و ثمره و سود یک علم و کار برد آن در زندگی.

۶. جایگاه علم چیست؟

موقعیت و اینکه، چه پیش نیازهایی یک علم دارد و چه فراز و فرودهایی داشته و تاریخچه آن چیست.

۷. دین را در لغت معنا کنید.

راه و روش ،قانون ،اطاعت و در قرآن به معنی جزا و حساب آمده است مالک یوم الدین.

۸. دین را در اصطلاح عام تعریف کنید.

دین: حالت و رابطه‌ای است بین انسان و یک شی مقدس ،که در آن یک سری ویژگی‌ها از قبیل خضوع و خشوع و فروتنی و تواضع و راز و نیاز و ستایش، نقش اساسی دارد.

۹. دین را به طور خاص تعریف کنید .

به دین آسمانی و توحیدی و ابراهیمی که همان دین اسلام ، عبارت است از مجموعه‌ای معارف و دستورالعمل‌های که پروردگار برای هدایت و سعادت همه انسان‌ها به پیامبران از آدم تا خاتم ارسال داشته است که در حقیقت یک دین واحد می‌باشد ان الدین عندالله الاسلام ،همانا دین در نزد خدا اسلام است که ۱۲۴ هزار پیامبر برای آن آمده‌اند. ولی شریعت‌ها متفاوت است.

۱۰. تفاوت دین و شریعت و مذهب چیست؟

خطوط کلی و اساسی دین واحد است که همان مجموعه معارف الهیست که به تمام انبیای الهی ابلاغ شده لی شریعت‌ها متعددند. شریعت: مقررات و آیین نامه عملی و جزئی دین را گویند که تعداد آنها ۳۱۳ نفر می‌باشند. و ۵ تن از آنها اولوالعزم هستند حضرت نوح، ابراهیم، موسی، عیسی و محمد که درود خدا بر آنها باد. مذهب: انشعابات است که در یک شریعت رخ می‌دهد و به توسط افراد می‌باشد مثلاً شریعت عیسوی دارای سه مذهب مشهور است. و شریعت احمدی دارای دو مذهب معروف است.

۱۱. اسلام را در لغت و اصطلاح معنا کنید.

در لغت به معنای تسلیم شدن در برابر حق است و در اصطلاح عام به دین آسمانی و الهی گفته میشود. و در اصطلاح خاص، امروزه به شریعت حضرت محمد که خاتم الانبیا هست اطلاق می‌گردد.

۱۲. تفاوت شریعت احمدی با سایر شریعت‌ها چیست؟

- شریعت احمدی مضمون از تحریف می‌باشد ولی شریعت‌های دیگر دستخوش تحریف گشته‌اند.
- شریعت‌های سابق دارای تاریخ و زمان مشخص بودند ولی شریعت احمدی ابدیست.
- شریعت احمدی جامع سایر شریعت‌ها می‌باشد نام احمد نام جمله انبیاست چون که صد آمد نود هم پیش ماست.

۱۳. از تحلیل سوره کافرون نسبت به دین چه برداشت می‌کنید؟

خطاب این سوره با کافران است در آنجا می‌گوید که من پیامبر نمی‌پرستم آنچه را شما کافران می‌پرستید و متقابلاً شما نمی‌پرستید آنچه را که من می‌پرستم. دین شما برای شما دین من برای من، از این مطلب چند نکته فهمیده می‌شود:

- کافر و مومن هر دو «چیزی» را می‌پرستند.
- این «چیز» مورد پرستش در کافر و مومن متفاوت است از اینجا در می‌یابیم که پرستش در نهاد و ذات انسان نهفته است پس از تحلیل این سوره پی می‌بریم که دین امر فطری است. بنابراین دین یعنی چیزی را پرستیدن خدا یا غیر خدا.

۱۴. فطرت در لغت و اصطلاح به چه معناست؟

فطرت در لغت به معنی خلقت، فطر یعنی خلق، فاطر به معنی خالق است. در اصطلاح فطرت نوعی از آفرینش که مختص انسان است و ممیز انسان از حیوانات می‌باشد پس دین

فطری یعنی خداپرستی باطنی و درونی ما که به هنگام تولد انسان چه مومن چه کافر ان را با خود همراه دارد و تابع تعلیم و آموزش نیست.

۱۵. چه گرایش‌هایی در انسان فطری هستند؟

گرایش به پرستش، گرایش به فضیلت خواهی، گرایش به کنجکاوی و حقیقت جویی، گرایش به زیبایی، در انسان فطری هستند گرایش به پرستش در فرهنگ بشری به دین منجر شده است گرایش به کنجکاوی و حقیقت جویی منجر به علم و فلسفه شده است و گرایش به زیبایی به هنر منجر شده است و گرایش به فضیلت خواهی به اخلاق منجر شده این‌ها، چهار مؤلفه مهم فرهنگ بشری است.

۱۶. امور فطری دارای چه ویژگی‌هایی هستند؟

- همگانی
- همیشگی
- غیر اکتسابی
- زوال ناپذیر

۱۷. دین اسلام در چه حوزه‌هایی انسان را راهنمایی می‌کند؟

دین اسلام در سه حوزه ما را راهنمایی می‌کند:

- در حوزه نظری یعنی فکر و اندیشه و شناخت و بینش
- در حوزه درونی و قلبی یعنی خلق و خوی و احساسات و عواطف
- در حوزه عملی یعنی رفتار و کردار و کنش

۱۸. دانشی که از حوزه نظری دین بحث و گفتگو می‌کند موضوعش چیست و نامش کدام است؟

دانشی که از حوزه نظری دین بحث و گفتگو می‌کند نامش علم کلام، اصول دین و عقاید می‌باشد و امروزه در دانشگاه‌ها به آن اندیشه اسلامی یا معارف اسلامی اطلاق می‌کنند.

۱۹. دانشی که از حوزه درونی و قلبی دین بحث و گفتگو می‌کند نامش چیست؟ و موضوعش کدام است؟

نامش علم اخلاق است. که درباره صفات پسندیده و ناپسند صحبت می‌کند و موضوعش نفس انسان می‌باشد.

۲۰. دانشی که از حوزه عملی دین بحث و گفتگو می‌کند نامش چیست و موضوعش کدام است؟

علم فقه است و فقه در لغت به معنی فهم و شناخت است. و در اصطلاح دانشی است که از استخراج احکام عملی دین از منابع و ماخذش یعنی قرآن، سنت، عقل و اجماع بحث و گفتگو می‌کند و موضوعش افعال انسان مکلف از جهت واجب، حرام، مستحب، مکروه و مباح می‌باشد.

۲۱. از چه راه‌هایی می‌توان خدا را شناخت؟

خدا را از هر راهی می‌توان شناخت، راه‌های به سوی خدا به تعداد نفوس انسانی است. راه تو به هر روش که پویند خوش است. ولی چهار راه عمده و اساسی وجود دارد.

- راه دل: انسان با مراجعه به درون خویش از طریق کشف و شهود و تهذیب نفس خدای خویش را می‌یابد و از راه دل به کوی یار می‌رسد. چشم دل باز کن که جان بینی، اونچه نادیدنیست آن بینی.

- راه تجربه: با مشاهده جهان آفرینش روابط پدیده‌های طبیعی به وجود خدا و اوصاف او مانند علم، حکمت و قدرت پی می‌برد. این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود، هر که فکر نکند نقش بود بر دیوار.

- راه عقلی: از طریق استدلال و منطق و مقدمات کاملاً عقلی خداوند را اثبات می‌کند.

- راه دینی: که مبتنی بر قرآن و سنت و آیات و روایات اهل بیت می‌باشد.

۲۲. جهان بینی را تعریف کنید و انواع آن را بنویسید.

جهان بینی یعنی نگرش انسان به جهان هستی به عبارت دیگر، تعبیر و تفسیر انسان از جهان به طور کلی چهار گونه است.

- جهان بینی عرفانی که مبتنی بر کشف و شهود و مکاشفه می‌باشد

- جهان بینی علمی که مبتنی بر فرضیه و آزمون می‌باشد.

- جهان بینی فلسفی که مبتنی بر روش برهان و استدلال می‌باشد.

- جهان بینی دینی که مبتنی بر آیات و روایات می‌باشد.

۲۳. هدف از خلقت انسان چیست؟

وقتی انسان در آفرینش آسمان‌ها و زمین می‌اندیشد هیچ پدیده‌ای را بی هدف نمی‌بیند و

هدف از خلقت انسان معرفت پروردگار و عبادت و بندگی او می‌باشد.

۲۴. چرا باید خدا را شناخت؟

- حق‌سپاسی و شکر منعم: انسان ذاتاً مایل است هر کس را که به

و احسان می‌کند، سپاس بگزارد و نعمت را شکر کند. این انگیزه از

انگیزه‌های توانمندی است که انسان را مجبور می‌سازد تا ولی نعمت خویش را بازشناسد. متکلمان مسلمان نیز از دیرباز "شکر منعم" را از انگیزه‌های اصلی شناخت خدا دانسته‌اند.

- جلب منفعت و دفع ضرر: از طبیعی‌ترین نیروهای درونی انسان این است که او همواره در پی جلب منفعت و دفع ضرر است. بیش‌تر مردم در رفتار و کردار خویش تحت تأثیر این نیرو هستند و همین که در شناختن خداوند برای آنان احتمال زیان به میان آید، کافی است تا آنان را به سوی شناخت خدا سوق دهد.

- آرامش‌طلبی: انسان برای آرام یافتن و رسیدن به احساس امنیت در برابر خطرهای زندگی دنیایی، به سختی خویش را محتاج آن می‌بیند که تکیه‌گاهی استوار بیابد و به او پناه برد.

۲۵. اقسام براهین اثبات خدا چیست؟

- برهان فطرت: برهان فطرت درصدد اثبات خدا، از طریق وجود فطرت خداجویی در نهاد انسان است. گفته شده ویژگی این برهان، این است که تمام انسان‌ها آن را به گونه‌ای ساده و بدون دشواری درک می‌کنند. تقریرهای گوناگونی از برهان فطرت بیان شده است. از دیدگاه ملاصدرا، وجود واجب تعالی امری فطری است؛ زیرا انسان هنگام مواجهه با شرایط هولناک به طبیعت فطری خود به خدا توکل کرده و از روی غریزه به مسبب الاسباب و آنکه دشواری‌ها را آسان می‌کند، روی می‌آورد؛ هرچند ممکن است به این گرایش فطری خود بی‌توجه باشد. این بر وجود خدا حکایت دارد.

- انسان طالب کمال مطلق است و هر طلبی مطلوبی دارد پس باید معشوق مطلق وجود داشته باشد چون انسان فطرتاً عشق به کمال مطلق دارد. و طالب کمال بی‌نهایت است و در هیچ کمالی متوقف نمی‌شود.

- برهان نظم: عالم منظم است و هر مجموعه منظمی به ناظم احتیاج دارد. پس عالم به ناظم احتیاج دارد.

- برهان حرکت: عالم متحرک است و هر متحرکی به محرک احتیاج دارد. پس عالم به محرک نیاز دارد.

- برهان امکان و وجوب:

- عالم ممکن است و هر ممکنی به علت احتیاج دارد پس عالم به علت احتیاج دارد.

- واجب یعنی هستی برای آن ضروری و ذاتیست مثل شوری برای نمک و روشنایی برای نور، ممتنع یعنی نیستی برای آن ضروری و ذاتیست مثل اینکه بگوییم دو بعلاوه ۲ می‌شود ۵ این ذاتاً محال است یعنی تناقض است. ممکن یعنی هستی و نیستی برای آن ضروری نیست یعنی می‌تواند باشد و می‌تواند نباشد و لذا به علت نیاز دارد تا به او هستی دهد. تمام موجودات ممکن هستند پس همه آنها به علت احتیاج دارند.
۲۶. نظم چیست؟ هماهنگی و همکاری مجموعه‌ای از اجزا و عناصر با همدیگر برای رسیدن به یک هدف خاص و معین. این برهان از راه مشاهده آثار و آیات الهی در جهان اقامه می‌شود. که در آن از راه هماهنگی و تناسب پدیده‌ها و وجود طرح و هدف و تدبیر حکیمانه، ناظم حکیم و مدبر علیم برای جهان اثبات می‌شود.
۲۷. حرکت چیست: حرکت در فلسفه خروج از نقص به کمال و از قوه به فعل به طور تدریجی و حرکت در فیزیک یعنی جابجایی و تغییر.
- برهان حرکت از راه مسبوق بودن پدیده‌ها به نیستی یا نیازمندی حرکت به مُحرِّک، نیازمندی ذاتی آنها را اثبات و خدای بی‌نیاز و مُحرِّک بی حرکت را اثبات می‌کنند.
۲۸. علت و معلول را تعریف و اقسام آن را ذکر کنید.
- اگر وجود «الف» و «ب» را با یکدیگر مقایسه کنیم و ببینیم که «الف» موجودی است که تحقق موجود دیگر (یعنی «ب») به آن وابسته است، وجود الف را «علت» و وجود ب را «معلول» می‌نامیم. ارسطو علت‌ها را به چهار قسم تقسیم کرده است ۱- علت فاعلی، علتی که معلول را ساخته و پدید آورده مثل کوزه‌گر نسبت به کوزه ۲- علت مادی علتی که مواد معلول را تشکیل می‌دهد مثل گل رس نسبت به کوزه ۳- علت صوری، علتی که صورت و شکل معلول را می‌سازد مثل شکل کوزه ۴- علت غایی، علتی که موجب انگیزه فاعل نسبت به آن کار می‌شود یا هدف و غایتی که از آن کار داریم. مثل، خنک یا تمیز نگاه داشتن آب در کوزه است. باید توجه داشته باشیم که علت فاعلی بر دو قسم است علت فاعلی الهی و علت طبیعی، علت الهی، علت هستی بخش و حقیقی و اصلی است و علت طبیعی و فرعی که موجب حرکت و زمینه ساز است. و مقدمات را فراهم می‌کند تمام موجودات عالم دارای این دو علت می‌باشند. مثال وقتی که ما مریض می‌شویم و به دکتر می‌رویم خدا به ما شفا می‌دهد یا طبیب باید بگوید هر دو، خدا علت الهی است و طبیب علت طبیعی است تمام موارد دیگر را همینگونه قیاس کنید. یعنی هم اسباب ظاهری را ببینیم و هم آن سبب الهی را به قول مولانا، دیده‌ای خواهیم که باشد شه شناس تا شناسد شه را درهر

لباس. در تمام پدیده‌ها دست الهی را ببینیم. باید توجه داشته باشیم که بین علت الهی و علت طبیعی فرق‌های زیادی هست علت الهی را ما فقط با عقل درک می‌کنیم. که در فلسفه و الهیات از آن بحث می‌شود. ولی علت طبیعی را با تجربه و مشاهده می‌توانیم درک کنیم و علوم تجربی از آن بحث می‌کند. علت الهی علت بسیط و مجرد است ولی علت طبیعی مرکب است و دارای ماده و زمان می‌باشد.

۲۹. صفات ثبوتیه و سلبيه را تعريف كنيد.

صفات ثبوتیه، صفات کمال و جمال است که ذات پروردگار آن‌ها را داراست و برای او ثابت است و ما به صورت یک گزاره مثبت به پروردگار نسبت می‌دهیم می‌گوییم خدا کریم است.

صفات سلبيه صفات نقص و عيب است که ذات پروردگار از آنها مبرا و منزّه است و ما به صورت یک گزاره سلبي و منفي به پروردگار نسبت می‌دهیم می‌گوییم خدا مکان ندارد.

۳۰. اقسام صفات ثبوتیه چیست؟

صفات ذات، صفاتیست که از ذات پروردگار انتزاع می‌شود، قطع نظر از آفرینش و خلقت مانند علم، قدرت و حیات... و صفات فعل، صفاتی است که از فعل پروردگار انتزاع می‌شود یعنی با توجه به مخلوقات آفرینش به خدا نسبت می‌دهیم مانند خالقیت و رازقیت.

۳۱. علم خداوند چگونه است؟

خداوند به ذات خود و به همه موجودات علم حضوری دارد، همانطور که قرآن می‌گوید خدا به همه چیز داناست. و از گذشته و آینده، آشکار و نهان، حتی از افکار و نیات همه آگاه است. و به همه چیز احاطه علمی دارد.

۳۲. قدرت الهی را تعريف كنيد

قدرت الهی به این معناست که اگر بخواهد، فعلی را انجام می‌دهد و اگر بخواهد، آن را ترک می‌کند.

۳۳. ازلی و ابدی یعنی چه؟

ازلی یعنی ابتدای زمانی ندارد و از ازل وجود داشته و در گذشته زمانی نبوده است که خدا وجود نداشته باشد ابدی یعنی انتهای زمانی ندارد یعنی هیچ زمانی نخواهد آمد که او نباشد.

۳۴. عدل را تعريف كنيد.

برای عدل معانی گوناگون مانند رعایت تساوی و دوری از تبعیض یا رعایت حقوق دیگران برشمردند اما گاه عدل در معنای جامع‌تری به کار می‌رود یعنی قرار دادن افراد و اشیا در جایگاه شایسته خود این مطلب در کلام علی علیه السلام آمده است که عدالت هر چیز را در جای خود می‌نشانند.

۳۵. معاد را در لغت و اصطلاح معنا کنید.

معاد در لغت به معنی بازگشتن یا بازگشتگاه آمده است از ماده عود است عیادت و عید از همین ریشه است. در اصطلاح به معنی بازگشت مجدد روح در قیامت به همین جسم می‌باشد.

۳۶. نمونه‌های معاد در قرآن مجید را توضیح دهید.

داستان حضرت ابراهیم که از کنار دریای می‌گذشت، جسدی را مشاهده کرد که نیمی از آن در آب بود و نیمی دیگر در خشکی حیوانات دریایی و حیوانات خشکی از آن تغذیه می‌کردند حضرت ابراهیم گفت خدایا او دوباره زنده می‌شود؟ خداوند به او گفت ۴ تا پرنده رو بگیر و آنها را تیکه تیکه کن و بکوب و هر قسمت از آنها را بر سر تپه ای قرار بده ان گاه آنها را فرباخوان، که به صورت شگفت آوری این اجزا به هم متصل شدند و دوباره این پرندگان در آسمان پر زدند. خدا گفت ابراهیم اینگونه زنده می‌کنم.. داستان اصحاب کهف داستان، زنده کردن مردگان توسط حضرت مسیح علیه السلام و زنده شدن طبیعت در بهار نمونه‌هایی است که قرآن مجید به ان اشاره می‌کند..

۳۷. دلیل بر معاد چیست؟

عدل الهی، از آنجا که پاداش و کیفر کامل همه انسان‌ها در دنیا ممکن نیست، عدالت خداوندی اقتضا دارد که در جهان دیگری دادگاه عدل الهی برپا گردد و آدمیان دوباره با اعمال نیک و بد خویش، بی هیچ کم و کاستی، روبرو شوند، و این جهان جایی جز عالم آخرت نیست.

۳۸. انواع گزاره:

- واجب الوجوب
- ممتنع الوجوب
- ممکن الوجوب